

Historia wsi Marzenin

Teren dzisiejszego Marzenina zamieszkiwany był już w okresie młodszego mezolitu. Świadczy o tym znalezione tu ostrze kościane o przekroju trójkątnym. Archeologiczne odkrycia dowodzą też pobytu ludności kultury pomorskiej i łużyckiej. Znajdowane ślady mówią o ciągłości zaludnienia wsi i jej najbliższych obszarów do momentu pierwszej pisemnej wzmianki. Trudno dzisiaj określić wiek wsi. Nie zachowały się dokumenty jej lokacji. Jedna z legend oparta ponoć na czternastowiecznych dokumentach (relacja ks. Józefa Krępecia), po których ślad zaginął w XX wieku, mówi o wybudowaniu kościoła w Marzeninie. Miało mieć to miejsce jeszcze za czasów św. Wojciecha, na gruzach świątyni pogańskiej bogini Marzany. Według znanego toponomasty ks. Stanisława Koziorowskiego nazwa Marzenin pochodzi od imienia Marza, Marzana. O istnieniu wsi we wczesnych początkach istnienia państwa polskiego może zaświadczyć też cmentarzysko datowane na połowę X wieku. Obok legendy i odkryć archeologicznych, o wczesnośredniowiecznym pochodzeniu wsi świadczy też układ urbanistyczny, charakterystyczny dla tego okresu. Wieś jest „ulicówką”, a środkowa jej część z kościołem (prawdopodobnie najstarsza) ma eliptyczny kształt.

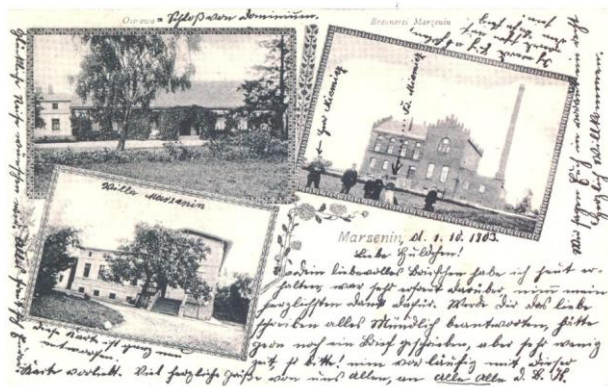
Pierwsza pisemna wzmianka o Marzeninie pochodzi z roku 1350, kiedy to rycerz Stranczek w zamian za Starczanowo oddał 5/6 wsi Marzenin Kapitulie Gnieźnieńskiej. Marzenin należał do Arcybiskupa Gnieźnieńskiego do roku 1794, do momentu sekularyzacji dóbr kościelnych przez rząd pruski. Do roku 1918 właścicielem Marzenina były Prusy, za wyjątkiem krótkiego epizodu z początku XIX wieku. W momencie wkroczenia Napoleona na ziemie polskie właścicielem wsi, na kilka lat, został Stanisław Prądyński. W latach 1918-39 Marzenin leżał w granicach Rzeczypospolitej Polskiej, w latach 1939-45 w Rzeszy Niemieckiej, a od 1945 do 1989 w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Od 1989 ponownie leży w granicach Rzeczypospolitej Polskiej. Historia folwarku w Marzeninie rozpoczyna się w roku 1569, kiedy to wytyczono go z jednego wolnego łana. Pierwszymi właścicielami zostali Jakub i Wespazjan Klepaccy, ale w ich imieniu administrował nim Albert Zabierzycki. Drugim zarządcą (1587), już w imieniu nowych właścicieli, był Marcin Twardy, brat ks. Stanisława Twardego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego. Właściciele zmieniali się bardzo często, ostatnim polskim był Walerian Dembiński (1875-95) a ostatnim niemieckim Johan Brehmer (1924-45). Po II wojnie światowej, na mocy reformy rolnej, folwark przeszedł na rzecz skarbu państwa. Drugi marzeniński folwark ma krótszą historię. Po raz pierwszy występuje w roku 1831. Prawdopodobnie powstał z tzw. „młynarzówki”. Jego pierwszym właścicielem do roku 1855 był Michał Rubach. W latach 1890-1910 należał do Niemca Friedricha Albrechta. Ostatnimi właścicielami (od 1923) byli Wojciech, a później Franciszek Ratajewscy.

Pocztówki z Marzeńskimi fotografiami

Brak wydawcy, 1903

Marzenin – dwór, gorzelnia i zajazd

S. Furmanek, 1903

Kartka z Marzenina – gorzelnia i dwór.

U góry z lewej zabudowania Ostrowskiego

Fotografia pochodzi z roku 1910. Można by było uznać, że na miejscu gdzie teraz stoi sklep spożywczo-przemysłowy, kiedyś stała kawiarnia, bądź bar.

Historia Kościoła w Marzeninie

Daty postawienia oraz fundatora kościoła nie sposób dzisiaj określić. Nie zachował się żaden dokument, który wspominałby o tych faktach. Wiadomo jednak, że kościół w Marzeninie istniał przynajmniej na początku XIV w., tak bowiem zeznali świadkowie w czasie procesu do którego doszło w 1411 roku przed Konsystorzem Gnieźnieńskim. Ówczesny proboszcz Jan Radzicha sądził się z właścicielami Szczytnik o należną kościołowi dziesięcinę. Jednak pierwszy dokument, w którym wymieniany jest proboszcz marzeniński, pochodzi z roku 1398. Wówczas to doszło do procesu między Janem Radzichą a kmieciami z Noskowa. Lokowanie okresu powstania kościoła w Marzeninie na czasy początku państwa polskiego uwiarygodniają odkrycia archeologiczne, zaświadczone o znaczeniu tego terenu i ciągłości zaludnienia. Kościół w Marzeninie został ograbiony w czasie wojen szwedzkich w połowie XVII wieku. Ciekawa historia zaginięcia i odnalezienia kielicha fundowanego przez rodowitego marzenianina, a zarazem profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Stanisława Twardego, została opisana w „Kwartalniku Wrzesińskim”. Stary kościół drewniany służył mieszkańcom Marzenina niemal do połowy XIX w. Projekt wybudowania nowej świątyni istniał już wcześniej. Proboszcz Józef Budzyński gromadził potrzebny budulec już w 1818 roku. W dokumentach dotyczące tego okresu nie wspominają o przyczynach zaniechania budowy. Być może Kuria lub zaborca nie zgadzali się, by budowla była drewniana, a taki materiał zgromadził ks. Budzyński. W 1846 roku rozpoczęto wznoszenie nowej, murowanej świątyni, która wyświęcona została krótko przed wybuchem Wiosny Ludów w 1848 roku. Wśród mieszkańców pokutuje opinia, że stary kościół spłonął i dlatego wybudowano nowy. W bogatych zbiorach dokumentów Archiwum Archidiecezji Gnieźnieńskiej nie można jednak znaleźć jakiegokolwiek zapisku potwierdzającego ten fakt. Budowniczym nowego kościoła był proboszcz Józef Budzyński, który w wieku 71 lat, na czele mieszkańców Marzenina, wziął udział w potyczce po bitwie pod Sokołowem. Przy kościele, przynajmniej od początku XVI wieku, istniała szkółka parafialna. W Księdze Uposażeń Łaskiego podane jest uposażenie (pensja) ministra (nauczyciela) w Marzeninie. Szkółka parafialna, która na przełomie XVIII i XIX wieku znajdowała się w organistówce przetrwała do roku 1836. W tym roku oddana została szkoła utrzymywana przez rząd pruski i miejscową ludność. Dwie najważniejsze postaci dla marzenińskiego kościoła doczekały się notek biograficznych. Życiorysy Ks. Józefa Budzyńskiego i Ks. prof. Stanisława Twardego (Stanisław z Marzenina) zostały umieszczone w Wrzesińskim Słowniku Biograficznym. W „Kwartalniku Wrzesińskim” ukazał się artykuł poświęcony tym najznakomitszym obywatelom. Imieniem obu księży nadano nazwy ulic w Marzeninie. Biogram Stanisława z Marzenina figuruje także w Polskim Słowniku Biograficznym. Informacje o nim można też znaleźć w Historii Literatury Polskiej, tom Renesans. We Wrzesińskim Słowniku Biograficznym znajduje się biogram jeszcze jednego proboszcza w Marzeninie, ks. Juliana Malinowskiego, duchownego mocno kontrowersyjnego, który w latach 50-tych XX wieku należał do grupy tzw. „księży patriotów”, sprzyjającej władzy PRL-owskiej i opozycyjnej wobec Ks. Prymasa Józefa Wyszyńskiego. Kościół w Marzeninie jest budowlą eklektyczną (mieszanka stylów). Ma wystrój barokowy. Cennymi siedemnastowiecznymi zabytkami są figura Jezusa Frasobliwego i krucyfiks pochodzący z belki tęczowej drewnianego kościoła. Najcenniejszym zabytkiem

jest jednak kielich mszalny z drugiej połowy XVI wieku, wykonany przez poznańskich złotników, a ufundowany przez ks. Stanisława z Marzenina przed rokiem 1581.

Kościół Świętego Mikołaja w Marzeninie

Źródła:
Urząd Miasta i Gminy Września
Informacje od pana Leszka Nowackiego